

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

_____ 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародна інформаційна безпека»

вид дисципліни: обов'язкова

факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2020 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

к.ю.н., доцент,- завідувач кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Людмила НОВІКОВА;

к.ю.н., доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки
Любомир ЗІНЯК

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від “26” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Людмила НОВІКОВА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
«Міжнародна інформаційна безпека»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека»

(підпис)

Людмила НОВІКОВА
(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2020 року № 1

Голова науково- методичної комісії

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека» підготовки магістра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів із концептуальними засадами глобальної безпеки, основними проблемами, що виникають у ході конфліктів між суб'єктами міжнародних відносин та з характером і природою виникнення міжнародних конфліктів у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК1. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

- формування наступних фахових компетентностей:

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу та динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

СК7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки;

СК14. Здатність оцінювати зміст та основні напрями діяльності міжнародних організацій в сфері безпеки та сучасних стратегій забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.

СК16. Здатність аналізувати основи та особливості захисту національного інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки держави.

1.3. Кількість кредитів – 5

1.4. Загальна кількість годин – 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й

Семестр	
1-й	-й
Лекції	
30 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
15 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
105 год.	год.
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні досягти таких результатів навчання:

Матриця відповідності освітнього компонента ОК5. «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти», методів навчання та форм оцінювання, які використовуються, програмним результатам навчання, визначеним освітньо-професійною програмою «Міжнародна інформаційна безпека»

Результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
РН1. Знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.	Пояснювально-ілюстративний, пояснювально-рецептивний, репродуктивний, проблемний виклад, евристичний, проблемно-пошуковий, дослідницький, метод оволодіння новими знаннями, методи стимулювання інтересу до навчання, методи контролю та корекції за ефективністю навчально-пізнавальної, а також методи дистанційного навчання та оцінювання на платформах Moodle, Zoom або Google Meet.	Підготовка відповідей за навчальними питаннями теми, усне опитування та навчальна дискусія; виконання тестових завдань; підготовка та захист доповідей, презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи), підготовка та захист есе, виконання, презентація та обговорення ситуаційних завдань, аналіз та обговорення кейсів, залікова робота
РН2. Знати та розуміти сутність та специфічні особливості інформаційного протистояння та інформаційно-	-/-	-/-

психологічних операцій в міжнародних відносинах.		
РН4. Знати та розуміти природу та специфічні особливості інформаційного тероризму.	-/-	-/-
РН5. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини.	-/-	-/-
РН6. Застосовувати сучасні наукові підходи, методології та методики для дослідження проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.	-/-	-/-
РН7. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.	-/-	-/-
РН9. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.	-/-	-/-
РН10. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.	-/-	-/-
РН12. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.	-/-	-/-
РН16. Аналізувати та оцінювати сучасні стратегії забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.	-/-	-/-
РН17. Аналізувати та оцінювати зміст та специфіку основних напрямів діяльності міжнародних організацій в сфері безпеки.	-/-	-/-
РН18. Здійснювати діяльність у дипломатичній та інших суміжних сферах міжнародного співробітництва.	-/-	-/-
РН19. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.	-/-	-/-

РН20. Організовувати та вести професійні дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.	-/-	-/-
--	-----	-----

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження глобальної безпеки та міжнародних конфліктів.

Тема 1. Глобалізація як тенденція сучасного розвитку.

Специфіка конфігурації світового порядку, стан співвідношення сил у світі, кількість та характер криз і конфліктів, що загрожують загальному миру та стабільності. Глобальна безпека - основні етапи розвитку та поняття. Співвідношення понять глобальна безпека, міжнародна безпека та міжнародні конфлікти.

Розширення змісту поняття безпеки в кінці XX - початку XXI ст., виділення нових вимірів міжнародної безпеки. Традиційні загрози глобальній безпеці: зброя масового ураження (ЗМУ), хімічна, бактеріологічна та біологічна зброя, ядерна зброя, проблеми роззброєння і нерозповсюдження ядерної зброї, проблеми освоєння Світового океану і Космосу.

Тема 2. Основні концепції системи безпеки.

Роль безпеки для суверенітету держави, стабільності в регіоні, миру у світі.. Основні поняття та категорії системи безпеки .Безпека як соціальна система. Поняття концепцій безпеки. Система національної і колективної безпеки. Науково-теоретичні концепції проблем безпеки. Концепція національної та міжнародної безпеки. Політичний та соціальний підходи до формування системи безпеки.

Поняття та види безпеки: військова; політична; соціальна; економічна та екологічна. Суб'єкти та об'єкти безпеки. Система забезпечення безпеки. Засоби та ресурси забезпечення безпеки. Критерії безпеки. Проблема визначення загроз безпеці держави, регіону, світу. Потенційні загрози національній безпеці. Поняття потенціалу безпеки та його складники. Критерії і пріоритети міжнародної та національної безпеки.

Тема 3. Глобальна та національна безпека - виклики XXI століття.

Концепція «зіткнення цивілізацій». Національна і глобальна безпека: позиція США . Концепція конкуруючих стратегій. Особливості концепцій національної безпеки європейських держав: Великобританія, Франція, Німеччина та ін. Концепція національної безпеки Китаю. Базові положення концепцій національної безпеки країн ближнього зарубіжжя. Поняття «загроза», «виклик» та «ризик» в теорії національної безпеки. Концептуальні підходи щодо забезпечення національної безпеки.

Тема 4. Нові загрози для міжнародної безпеки.

Збройні конфлікти в сучасному світі; проблеми скорочення і нерозповсюдження ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення; нові транскордонні виклики і загрози для безпеки; інформаційна безпека; техногенно-екологічна безпека.

Сталий розвиток та міжнародна безпека - основні етапи розгляду питань збереження навколишнього середовища в ООН; концепція сталого розвитку; основні міжнародні органи і природоохоронні режими; основні напрямки міжнародного співробітництва з проблематики зміни клімату.

Проблема ресурсів у світовій політиці (визначення та типологія ресурсів; ресурси як сила і як об'єкт володіння або контролю; ринки ресурсів і контроль над ресурсами; концепції ресурсних конфліктів: економічні, екологічні, геополітичні). Глобальні наслідки освоєння «нових політичних просторів» (Арктика в умовах глобального потепління: проблеми безпеки, судноплавства і видобутку природних ресурсів; сучасний етап освоєння космосу, наслідки для глобальної і національної безпеки; конфлікт і співробітництво в кіберпросторі).

Демографія і міграція (соціальне, економічне і демографічний розвиток в порядку денному глобальних проблем; глобальні тенденції демографічного розвитку; незбалансованість економічного і демографічного розвитку; демографічні та міграційні процеси в контексті транскордонних аспектів забезпечення безпеки).

Тема 5. Сучасний тероризм як загроза міжнародної безпеці.

Сучасний тероризм як вид асиметричної війни. Конфліктологічні концепції і глобальний терористичний конфлікт. «Цифровий Джихад» і боротьба з ним. Питання нерозповсюдження ядерної зброї. Міжнародний тероризм як фактор міжнародних відносин. Тероризм як примусова дипломатія. ООН і боротьба з тероризмом. Європейська система протидії тероризму. Вплив структурних змін в міжнародній системі на розвиток міжнародного тероризму. Основні тенденції та форми розвитку міжнародного тероризму в постбіполярній системі міжнародних відносин.

Тема 6. Сучасні загрози нових технологій.

Міжнародна інформаційна безпека і глобальна культура кібербезпеки. Інформаційна революція і національна безпека. Кіберзброя – особливості підходу та оцінки провідних держав світу. Діяльність НАТО в сфері кібербезпеки. Види інформаційного тероризму (інформаційно-психологічний тероризм, інформаційно-технічний тероризм). Медіа-тероризм, його характерні риси та способи здійснення. Поняття та класифікація злочинів в сфері інформаційних технологій. Особливості протидії інформаційним (кібер-) злочинам у Резолюціях ГА ООН. Роль Міжнародного союзу електрозв'язку у протидії інформаційній (кібер-) злочинності.

Тема 7. Human Security.

Безпека людини і спільнот в умовах глобалізації. Зовнішні та внутрішні загрози безпеці людини. Питання продовольчої безпеки. Питання боротьби з пандеміями і хворобами. Вимушена міграція в сучасних умовах. Діяльність ООН, Міжнародної організації міграції, Всесвітньої організації охорони здоров'я в сфері боротьби з голодом, злиднями та хворобами.

Розділ 2. Загальна характеристика міжнародних конфліктів.

Тема 8. Феномен міжнародного конфлікту у світовій політиці.

Теорія конфлікту. Теоретичні підходи до сутності міжнародних конфліктів. Взаємозв'язок з між національними інтересами та міжнародними конфліктами. Гносеологія виникнення напруги у міжнародних відносинах.

Міжнародні конфлікти в системі сучасних міжнародних відносин. Проблема наукового визначення міжнародного конфлікту. Суб'єкти та характерні особливості міжнародного конфлікту. Міжнародна криза як специфічна форма міжнародного конфлікту. Зв'язок насилля та міжнародного конфлікту.

Класифікація та види міжнародних конфліктів. Основні типи міжнародних конфліктів. Вплив особливостей структури біполярної системи міжнародних відносин на появу окремих типів міжнародних конфліктів. Конструктивні та деструктивні функції міжнародних конфліктів. Структура міжнародного конфлікту. Фази міжнародного конфлікту. Фази наростання міжнародної напруги. Альтернативні варіанти розвитку міжнародної кризи.

Тема 9. Класифікація та види міжнародних конфліктів.

Конфлікт і криза у міжнародних відносинах. Класифікація міжнародних криз. Міжнародні економічні конфлікти. Міжнародні енергетичні конфлікти. Міжнародні політичні конфлікти. Міжнародні релігійні конфлікти. Міжнаціональні конфлікти. Основні рівні аналізу міжнародних конфліктів. Теорія силової рівноваги в аналізі міжнародних конфліктів. Теорії гегемоністичної стабільності та перетікання силових ресурсів. Геополітичний, економічний, соціальний, та соціокультурний аналіз ситуації міжнародної безпеки в контексті міжнародного конфлікту. Структурні та безпосередні причини розгортання міжнародних конфліктів. Основні актори міжнародних конфліктів та їхні інтереси.

Тема 10. Міжнародні та транснаціональні конфлікти.

Інститут розв'язання міжнародних конфліктів. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних конфліктів. Правові засоби вирішення міжнародних конфліктів. Роль ООН у вирішенні міжнародних конфліктів. Міжнародний суд як головний судовий орган ООН. Гуманітарна інтервенція як метод врегулювання конфліктів. Превентивна дипломатія. Основні причини поширення транснаціональних конфліктів в сучасному світі. Вплив процесів глобалізації на транснаціональні конфлікти. Типи транснаціональних конфліктів. Шляхи вирішення транснаціональних конфліктів.

Тема 11. Способи та форми врегулювання міжнародних конфліктів.

Методи та форми врегулювання конфліктних ситуацій. Традиційні методи. Роль та послуги третьої сторони. Посередництво. Компроміс. Роль ООН в урегулюванні конфліктів. Роль міжнародного права у врегулюванні конфліктів. Роль домовленостей між наддержавами й великими державами у врегулюванні міжнародних конфліктів.

Основні напрями в дослідженні міжнародних конфліктів. «Стратегічні дослідження». «Дослідження конфлікту». «Дослідження миру». Основні дослідницькі центри. Йоган Галтунг. К. Уолт. Д. Сінгер. Зростання значення переговорів в сучасних міжнародних відносинах. Особливості підготовки і організації міжнародного переговорного процесу. Стратегія і тактика переговорного процесу. Механізми врегулювання конфліктів. Дипломатичні методи. Економічні механізми. Гуманітарні операції. «Силовий спосіб» врегулювання міжнародних конфліктів. Інформаційний, правовий і військовий елемент у врегулюванні конфліктів. Гуманітарна допомога в процесі врегулювання конфлікту. Міжнародно-правові форми врегулювання війн та збройних конфліктів. Характеристика збройних конфліктів (війна, міжнародний військовий конфлікт, внутрішній збройний конфлікт, насильницькі дії, тощо).

Тема 12. Міжнародні конфлікти та сучасні моделі міжнародної безпеки.

Особливості сучасних міжнародних конфліктів. Поняття і структура міжнародної безпеки. Поняття міжнародної стабільності та безпеки. Зловживання силою у міжнародній політиці. Зростання ролі недержавних рухів та об'єднань етнічної, релігійної та сепаратистської спрямованості. Дж. Розенау про «роздвоєння міжнародної арени».

Держава як джерело стабільності й конфлікту. Геополітичні зміни сучасної системи міжнародної безпеки. «Держави, що падають». Етнічна, релігійна, ресурсна основа міжнародних конфліктів. Нові учасники конфліктів. Зміна характеру конфліктів. Превентивна дипломатія. Безпека та м'яка безпека.

Типи систем міжнародної безпеки. Роль ООН у системі контролю глобальної безпеки. Функції ради безпеки ООН. Рівновага сил у світовій політиці. Блокова система безпеки. Система колективної безпеки. Європейський Союз, Західноєвропейський Союз, Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Північноатлантичний союз та ін. Договір про колективну

безпеку. Коопераційна система безпеки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	У тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження глобальної безпеки та міжнародних конфліктів.						
Тема 1. Глобалізація як тенденція сучасного розвитку.	13	2	2			9
Тема 2. Основні концепції системи безпеки.	15	4	1			10
Тема 3. Глобальна та національна безпека – виклики XXI століття.	12	2	2			8
Тема 4. Нові загрози для міжнародної безпеки.	15	4	2			9
Тема 5. Сучасний тероризм як загроза міжнародної безпеці.	13	2	2			9
Тема 6. Сучасні загрози нових технологій.	11	2				9
Тема 7. Human Security.	11	2				9
Всього за розділом 1.	90	18	9			63
Розділ 2. Загальна характеристика міжнародних конфліктів.						
Тема 8. Феномен міжнародного конфлікту у світовій політиці.	11	2	1			8
Тема 9. Класифікація та види міжнародних конфліктів.	12	2	2			8
Тема 10. Міжнародні та транснаціональні конфлікти.	13	2	2			9
Тема 11. Способи та форми врегулювання міжнародних конфліктів.	14	4	1			9
Тема 12. Міжнародні конфлікти та сучасні моделі міжнародної безпеки.	10	2				8
Всього за розділом 2.	60	12	6			42
Разом	150	30	15			105

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження глобальної безпеки та міжнародних конфліктів.	
	Тема 1. Глобалізація як тенденція сучасного розвитку.	2
	Тема 2. Основні концепції системи безпеки.	1
	Тема 3. Глобальна та національна безпека – виклики XXI століття.	2
	Тема 4. Нові загрози для міжнародної безпеки.	2
	Тема 5. Сучасний тероризм як загроза міжнародної безпеці.	2
	Розділ 2. Загальна характеристика міжнародних конфліктів.	
1	Тема 8. Феномен міжнародного конфлікту у світовій політиці.	1
2	Тема 9. Класифікація та види міжнародних конфліктів.	2
3	Тема 10. Сучасні колективні та регіональні системи безпеки. Міжнародні та транснаціональні конфлікти.	2
4	Тема 11. Способи та форми врегулювання міжнародних конфліктів.	1
	Разом	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження глобальної безпеки та міжнародних конфліктів.	
1	Тема 1. Глобалізація як тенденція сучасного розвитку. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
3	Тема 2. Основні концепції системи безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	10
5	Тема 3. Глобальна та національна безпека – виклики XXI століття. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та	8

	доповідей (на вибір).	
7	Тема 4. Нові загрози для міжнародної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
9	Тема 5. Сучасний тероризм як загроза міжнародної безпеці. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
10	Тема 6. Сучасні загрози нових технологій. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
11	Тема 7. Human Security. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
	Розділ 2. Загальна характеристика міжнародних конфліктів.	
12	Тема 8. Феномен міжнародного конфлікту у світовій політиці. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	8
13	Тема 9. Класифікація та види міжнародних конфліктів. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	8
14	Тема 10. Міжнародні та транснаціональні конфлікти. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	9
15	Тема 11. Способи та форми врегулювання міжнародних конфліктів. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та	9

	доповідей (на вибір).	
16	Тема 12. Міжнародні конфлікти та сучасні моделі міжнародної безпеки. <i>Завдання:</i> Опрацювання навчальної літератури, аналіз періодичних видань, бути готовим відповідати на усні завдання, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей (на вибір).	8
	Разом	105

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено виконання індивідуального завдання,

7. Методи контролю

Поточний контроль знань здобувачів проводиться на *практичному занятті у формі усного опитування та навчальної дискусії, виконання тестових завдань, презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи), обговорення ситуаційних завдань, захисту рефератів* тощо.

Сума нарахування балів за виконання завдань на практичному занятті складає:

Тема 1 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 2 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 3 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 4 – 3 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал, презентація SWOT-аналізу за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 5 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 6 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 7 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 8 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, презентація SWOT-аналізу за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 9 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 10 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 11 – 3 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал, презентація SWOT-аналізу за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 12 – 2 бали: захист презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал, захист презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Поточний контроль *самостійної роботи* здобувачів проводиться у формі *підготовки відповідей за навчальними питаннями теми, підготовки доповідей (в тому числі за результатами групової роботи), підготовки рефератів.*

Сума балів за виконання завдань для самостійної роботи здобувачів складає:

Тема 1 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал.

Тема 2 – 2 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання індивідуальних презентацій доповідей – 1 бал.

Тема 3 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 4 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 5 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 6 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 7 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 8 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій групових доповідей – 1 бал.

Тема 9 – 2 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал.

Тема 10 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 11 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Тема 12 – 3 бали: підготовка відповідей за навчальними питаннями – 1 бал; виконання презентацій індивідуальних доповідей – 1 бал; виконання презентацій доповідей за результатами групової роботи – 1 бал.

Схема нарахування балів зазначена в таблиці 8.1. Загальна сума балів за виконання завдань для самостійної роботи, роботу на практичних заняттях може сягати 60 балів.

Увага! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0 балів).

У разі настання / подовження дії **обставин непереборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборобою відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти **екзамен в тестовій формі** (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь) **дистанційно на платформі на платформі Moodle** в дистанційному «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти».

8. Схема нарахування балів

Таблиця 8.1

Поточний контроль (загальний бал за темами), з якого												РАЗОМ	ЕКЗАМЕН	СУМА
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	60	40	100
5	4	5	6	5	5	4	5	5	5	6	5			
на практичних заняттях (бали)														
2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2			
самостійна робота (бали)														
3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3			

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність здобувача засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Розрахункова шкала для оцінювання роботи здобувачів за поточним контролем:

Кількість балів	Критерії оцінювання
45-60	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.
31-44	Систематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем практичних занять, пропущених з поважної причини, виконання завдань до кожного практичного заняття, висока активність роботи на практичному занятті, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми, здатність публічно представити матеріал.
26-30	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених практичних занять, виконання завдань до кожного практичного заняття, активна робота на практичних заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
21-25	Наявність пропущених лекцій та практичних занять, відпрацювання тем пропущених та практичних занять, епізодична відсутність виконання завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу,

	неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.
16-20	Несистематичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених практичних занять, епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на практичних заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
11-15	Епізодичне відвідування лекцій та практичних занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на практичних заняттях (участь у роботі останніх лише за наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконання завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховано завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.
6-10	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та практичних занять. систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдань, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.
0-5	Систематичні пропуски лекцій та практичних занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та практичних занять не відпрацьовані, систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на практичних заняттях, відсутність знань, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.

Здобувачі, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання екзамену кількістю балів, не мають право на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Здобувачі, які були відсутні на лекції чи практичному занятті, або отримали незадовільну оцінку, відпрацьовують пропущене заняття або незадовільну оцінку викладачу у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою

Для відпрацювання здобувач зобов'язаний надати індивідуально виконане завдання за темою пропущеного заняття та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

Оцінювання знань та умінь здобувачів при **підсумковому** контролі здійснюється відповідно наступним критеріям:

Кількість балів	Критерії оцінювання
35-40	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
29-34	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору

	стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.
18-28	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.
10-17	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.
0-9	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь не правильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	Відмінно
70-89	Добре
50-69	Задовільно
1-49	Не задовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Багінський А.В. Заходи держави у постконфліктному суспільстві // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – Київ, 2019. – № 1 (41). – С. 17-21. Принт», 2016. – № 1/2 (29/30). – С. 19-25.
2. Бартош А. А. Основы международной безопасности. Организации обеспечения международной безопасности /А. А. Бартош. — М. : Издательство Юрайт, 2018. — 247 с.
3. Брусиловська О. І., Бурдяк В. І., Зайцева М. В. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах. Монографія – К. : Вадекс, 2018. – 542 с.
4. Глобальна та національна безпека: підручник / за заг. ред. Г.П.Ситника, Ю.В.Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2016. – 781 с.
5. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / М. Калдор. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. – 416 с.
6. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. – К.: Наш Формат, 2018. – 320 с
7. Коломієць О.В. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації: монографія / О.В. Коломієць, – К.: Вид-во КиМУ, 2013. – 427 с.
8. Кононенко В.П., Новікова Л.В. Фінансування тероризму – загроза для міжнародних відносин, практика міжнародного суду ООН та суду ЄС // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2018. - №7. – С. 55-59.
9. Лісовський П.М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навч. посіб. / П.М. Лісовський. – К.: Кондор-Видавництво, 2017. – 156 с.
10. Міжнародні відносини та світова політика: підручник / В.А. Манжола,

В.Ю. Крушинський, С.П. Галака та ін.; за ред. В.А. Манжоли. – К.: Знання, 2014. – 662 с.

11. Шамраєва В.М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародної безпеки // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні економічні відносини». – 2018. - №8. – С. 88-94.
12. Booth K. Theory of World Security / K. Booth. — Cambridge University Press, 2007. - 496 p.
13. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers: The Structure of International Security / B. Buzan, O. Wæver Cambridge: Cambridge University Press, 2004 — 596 p.
14. Kazanský R. The Theory of Conflicts: Textbook / Rastislav Kazanský. — Banská Bystrica: Matej Bel University, 2015. - 186 p.
15. Kazanský R. The Theory of Conflicts: Textbook / Rastislav Kazanský. — Banská Bystrica: Matej Bel University, 2015. - 186 p.

Допоміжна література

1. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія / за заг. ред. А. П. Буценка, М. М. Гнатовського. – К.: «РУМЕС», 2017. – 592 с.
2. Задорожна М. Вирішення конфліктів як основа демократизації суспільної свідомості та підвищення ефективності державного управління // «Демократичне врядування». Науковий вісник. – 2014. – Вип. 14. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_12
3. Зовнішньополітичні та комунікативні технології. Підручник. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 416 с. Авторський колектив: Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піпченко Н. О., Москаленко Т. В., Кучмій О. П., Сербіна Н. Ф., Сербіна К. Ю., Фролова О. М., Шевченко О.В.
4. Зовнішня та безпекова політика США: аналітичні дослідження. Монографія / Макаренко Є. А., Рижков М. М., Погорська І. І., Піпченко Н. О. – К. : Центр вільної преси, 2016. – 456 с.
5. Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Пер. з англ. Д. Каратєєва та Л. Лозової. – К.: Дух і літера, 2019. – 256 с.
6. Головченко В. І., Копійка В. В., Макаренко Є. А. Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір. Монографія.– К. : Центр вільної преси, 2016. – 528 с.
7. Макаренко Є. А., Рижков М. М., Піпченко Н. О. Комунікативні тренди міжнародних відносин. Монографія – К. : Центр вільної преси, 2016. 8.– 614 с.
8. Любовець Г. Національна безпека та її інформаційна складова / Григорій Любовець, Валерій Король // Мова і суспільство. – 2016. – Випуск 7. – С. 95-107. 12
9. Саміт НАТО у Варшаві: підсумки й уроки. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2049186-samit-nato-u-varsavipidsumki-j-uroki.html (дата звернення: 20.09.2018). NATO Policy for the Protection of Civilians. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133945.htm (дата звернення: 20.09.2018).
10. Ярміш Н.О. Поняття громадської безпеки. Вісник кримінологічної асоціації України. К., 2015. Вип. 3 (№ 11). С. 236.
11. Кушнір Д. В. Безпековий фактор формування регіональної системи міжнародних відносин у Перській затоці (Рукопись) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. політ. наук [спец.]. - К., 2011
12. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. Київ: ФАДА, ЛТД. - 2015. -224 с.
13. Капітоненко М.Г. Традиційні міждержавні та внутрішні конфлікти в постбіполярній системі міжнародних відносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - Вип. 36, част. 2.- К.: ІМВ, 2014. - С. 37-43.
14. Трансформація міжнародної безпеки: сучасні виклики та загрози. Матеріали

міжнародної наукової конференції. Львів, 22-23 березня 2018 р. / Упорядники: М. Мальський, Р. Вовк, О. Кучик, П. Байор. - Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2018. - 187 с.

15. Пелих А. О. Воєнно-політичні моделі держав в управлінні національною безпекою євроатлантичних і пострадянських країн. Дисертація на здобуття наукового ступеня к.держ.упр. - К., 2017.

16. Reparations in Columbia: where to? Mapping the Colombian Landscape of Reparations for Victims of the Internal Armed Conflict: Policy paper, February, 2019. – Mode of access: <https://reparations.qub.ac.uk/assets/uploads/ColombiaReparationsPolicyReportFORAPPRO> Selby, J. «The myth of liberal peace-building» // Conflict, Security & Development, Vol. 13. No. 1. – 2013 – pp.57-86.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Центр глобального миру і врегулювання конфліктів (Center for Global Peace and Conflict Studies). - <http://www.cgpac.uci.edu>.
2. Центр дослідження міжнародних відносин. - <http://edu.cirs.kiev.ua>.
3. Центр з питань миру і конфліктів - <http://www.centrepeaceconflictstudies.org/publications>.
4. Міністерство закордонних справ України – <https://mfa.gov.ua/ua>.

11. Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі проводяться практичні, індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти екзамен **у тестовій формі дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» <https://dist.karazin.ua/moodle/login/index.php>

12. Перелік екзаменаційних питань

1. Роль глобальної безпеки для суверенітету держави, стабільності в регіоні, миру у світі.
2. Основні проблеми міжнародної безпеки.
3. Філософський, політологічний та правовий зміст національної та міжнародної безпеки.
4. Основні поняття та категорії системи безпеки.
5. Теоретичні підходи до сутності міжнародних конфліктів.
6. Взаємозв'язок з між національними інтересами та міжнародними конфліктами.
7. Гносеологія виникнення напруги у міжнародних відносинах.
8. Теоретичні підходи до сутності міжнародних конфліктів.
9. Історичні етапи виникнення напруги у міжнародних конфліктах.

10. Поняття та структура міжнародного конфлікту.
11. Особливості філософського знання про міжнародний конфлікт.
12. Типологія філософських поглядів стосовно конфлікту.
13. Причини виникнення міжнародних конфліктів.
14. Теологічні концепції міжнародних конфліктів.
15. Поняття концепцій безпеки.
16. Системи національної і колективної безпеки.
17. Науково-теоретичні концепції проблем безпеки.
18. Концепція національної та міжнародної безпеки.
19. Політичний та соціальний підходи до формування системи безпеки.
20. Суб'єкти та об'єкти безпеки. Система забезпечення безпеки.
21. Критерії безпеки. Проблема визначення загроз безпеці держави, регіону, світу.
22. Потенційні загрози національній безпеці.
23. Поняття потенціалу безпеки та його складники. Критерії і пріоритети міжнародної та національної безпеки.
24. Погляди політичного реалізму на причини міжнародних конфліктів.
25. Методологія дослідження міжнародних конфліктів: загальний огляд.
26. Типологія міжнародних конфліктів: критерії та підходи.
27. Основні типи сучасних міжнародних конфліктів.
28. Поняття військово-політичної безпеки: воєнна політика, оборонна політика.
29. Геостратегія, воєнно-політичні інтереси, воєнно-політичні відносини.
30. Військове співробітництво, воєнно-політична обстановка, воєнно-політичний блок.
31. Воєнно-політичні концепції, воєнні доктрини, воєнно-стратегічні концепції.
32. Міжнародно-правові гарантії, суб'єкти воєнної політики,
33. засоби та ресурси забезпечення воєнно-політичної безпеки, воєнний потенціал.
34. Збройні сили як інститут забезпечення воєнно-політичної безпеки.
35. Воєнно-політична стабільність, воєнно-політичний конфлікт, воєнно-політична криза.
36. Формування сучасної системи безпеки у Європі.
37. Міжнародні системи військової безпеки.
38. Роль НАТО у формуванні та підтриманні європейської і світової безпеки.
39. Сучасні процеси політичної глобалізації та економічної інтеграції з позицій міжнародної безпеки.
40. Проблеми необхідності формування нової системи безпеки.
41. Геополітичні зміни сучасної системи міжнародної безпеки.
42. Теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки.
43. Аналіз впливу міжнародних організацій на стан і перспективи розвитку простору безпеки.
44. Поняття і структура міжнародної безпеки. Поняття міжнародної стабільності.
45. Проблеми забезпечення глобальної безпеки.
46. Конструктивний потенціал конфліктів і міжнародна безпека.
47. Передумови поширення етнонаціональних конфліктів у постбіполярному світі.
48. Основні механізми управління етнонаціональними конфліктами.
49. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.
50. Основні джерела дестабілізації та ризику у постбіполярній системі міжнародних відносин.
51. Вплив процесів глобалізації на транснаціональні конфлікти.
52. Типи транснаціональних конфліктів.
53. Міжнародні організації системи безпеки.
54. Основні напрямки забезпечення міжнародної безпеки.

55. Геополітичні зміни сучасної системи міжнародної безпеки.
56. Теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки.
57. Роль ООН у системі контролю глобальної безпеки.
58. Функції ради безпеки ООН.
59. Міжнародні безпекові організації та їх значення у підтриманні безпеки в регіоні та світі.
60. Договір про колективну безпеку.